

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-258-9-18>

Тиць Єлизавета Андріївна

Національна академія внутрішніх справ

Науковий керівник: Патик Леся Леонідівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри криміналістики та судової медицини

Національна академія внутрішніх справ

РОЛЬ КРИМІНАЛІСТИКИ У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОЛАБОРАЦІОНІЗМОМ

Криміналістика завжди займала важливе місце у кримінальному провадженні. Це одна з найважливіших сторін у процесі розслідування кримінальних правопорушень будь-якого характеру. Попит на досвідчених експертів-криміналістів зростає з кожним роком, в міру того, як розвиваються технології. Ця професія потребує постійного удосконалення навичок працівників. Використання сучасних методів дослідження, заходів і засобів безперестанно впроваджується в діяльність криміналістів.

В XXI столітті кожна людина тяжко уявляє свій день без сучасних технологій. В повсякденному житті майже на кожному кроці нас супроводжують досягнення в технічній та інформаційній сфері. Інноваційні пристрої та гаджети значно полегшують наше життя. Так само вони полегшують роботу експертів-криміналістів, роблять робочий процес більш ефективним і швидким. Сучасні технології дозволяють проводити важливі для кримінального провадження експертизи та отримувати точні результати.

З 24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабну війну проти України, яка супроводжується жорстокими кримінальними правопорушеннями, скоєними російськими солдатами і навіть громадянами нашої країни. За допомогою сучасних методів криміналістичного дослідження, цілком реально визначити особу

правопорушника, спосіб вчинення правопорушення, знаряддя та інші важливі фактори, які можуть довести винуватість особи та притягнути її до відповідальності.

Поширеними кримінальними правопорушеннями під час військових дій в Україні стала колабораційна діяльність та державна зрада.

Державна зрада – умисно вчинене діяння громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України [1].

Колабораціонізм – публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України [1]. Під час кризових обставин, людська психіка стає вразливою, схильною до сумнівів, недовіри та інших негативних емоцій та почуттів, які можуть вплинути на об'єктивне бачення реальної обстановки. Тож Російська Федерація активно користується цим явищем, розповсюджує фейкову та пропагандистську інформацію.

З початку військового вторгнення на територію України, станом на 05.05.2022 р. було зареєстровано близько 360 проваджень за державну зраду та колабораціонізм. Найбільшу кількість кримінальних правопорушень цього характеру, було виявлено в Луганській, Донецькій та Запорізькій областях, повідомляє Державне Бюро Розслідувань [2].

Експерти-криміналісти приймають активну участь у розслідуванні кримінальних правопорушень під час військових дій в усіх областях України. Вони беруть участь у збиранні речових доказів під

час проведення слідчих (розшукових) дій (наприклад, різних видів огляду, допиту, обшуку тощо) та здійснюють дослідження уже виявлених предметів, об'єктів, інформації (наприклад, криміналістичні види судових експертиз, дослідження у сфері комп'ютерних технологій, фототехнічні та інші види досліджень). За допомогою таких фахівців стає реально довести причетність особи до кримінального правопорушення.

У криміналістичній практиці використовуються технології розроблені та призначені для судової практики, що значно полегшують розслідування кримінальних правопорушень колабораційного характеру. Це техніко-криміналістичні засоби (пристрої та матеріали, що використовуються для збирання та дослідження доказів, збирання інформації); засоби фото- та відеофіксації, лупи (з підсвічуванням і без), дактилоскопічні порошки, металошукачі, ультрафіолетові освітлювачі, типографська фарба, електронні бази знань; методи фіксації та оцінки інформації. Також, інноваційними вважаються біометричні засоби, що виміряють поведінкові та фізичні характеристики особи (наприклад, біометричні пристрої розпізнавання відбитків пальців, розпізнавання обличчя, розпізнавання райдужної оболонки ока і розпізнавання мови).

Не так давно почали використовувати безпілотні літальні апарати (далі – БПЛА), оснащені засобами стеження, для отримання інформації. З 2020 року у Службі безпеки України запроваджено експертизу безпілотних літальних апаратів. Якщо БПЛА масою до 20 кг, то польоти виконуються без подання заявок на використання повітряного простору, та без інформування відповідних органів, але за дотримання деяких вимог. В інших випадках польоти виконуються у межах спеціально встановлених зон та маршрутів з дотриманням вимог щодо подання заявок на ВПП, отримання дозволів та умов ВПП, інформування органів управління Повітряних Сил ЗС України, органів Державної прикордонної служби України, органів ОЦВС, органів ОПР/УПР [3]. Криміналісти застосовують БПЛА з фотоапаратами, відеокамерами, тепловізорами, приладами нічного бачення, радіоелектронної розвідки. Безпілотні літальні пристрої виявились дуже корисними в процесі розслідування кримінальних

правопорушень даної категорії. Вони дають змогу дослідити місце правопорушення та ефективно зібрати доказову базу.

Підсумовуючи слід зазначити, що без методів, засобів та заходів, які використовують експерти-криміналісти у своїй діяльності, розслідування кримінальних правопорушень (особливо проти безпеки держави, її територіальної цілісності та суверенітету), було б дуже складним та довготривалим процесом. Безсумнівним є той факт, що криміналістична діяльність допомагає боротись зі злочинністю в країні, здійснює ефективне розслідування, попередження кримінальних правопорушень, на високому професійному та науково-технічному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний Кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Поточні результати діяльності Державного Бюро Розслідувань станом на 05.05.2022 р. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=dHzZjp8ja6s>
3. Про затвердження Правил виконання польотів безпілотними авіаційними комплексами державної авіації України : Наказ від 08.12.2016 р. № 661. *Міністерство оборони України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0031-17#Text> .
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> .
5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ від 08.10.1998 р. № 53/5. *Міністерство Юстиції України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>